

**Uwarunkowania działalności odbiorcy
końcowego na rynku energii
elektrycznej po wejściu w życie
styczniowej nowelizacji ustawy - Prawo
energetyczne**

**dr Filip M. Elżanowski
Uniwersytet Warszawski**

Uwarunkowania działalności odbiorcy końcowego w kontekście styczniowej nowelizacji ustawy - Prawo energetyczne

Prawne uwarunkowania działalności odbiorcy końcowego w kontekście styczniowej nowelizacji ustawy – Prawo energetyczne:

- Ustawa z dnia 8 stycznia 2010 r. o zmianie ustawy – Prawo energetyczne oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2010 r. Nr 21, poz. 104).
- Dwa najważniejsze przepisy dotyczące odbiorców końcowych na rynku energii – art. 4j oraz art. 49a ustawy – Prawo energetyczne.
- Art. 4j – nowa procedura zmiany sprzedawcy energii.
- Art. 49a – wprowadzenie obowiązkowego obrotu określonym wolumenem energii elektrycznej w formach dopuszczonych ustawą.
- Przepisy art. 4j i art. 49a są ze sobą zsynchronizowane, łącznie tworzą nowe prawne uwarunkowania funkcjonowania odbiorcy końcowego na rynku energii elektrycznej w Polsce.

Działalność odbiorcy końcowego w kontekście obowiązków wynikających z art. 49a ust. 1 i 2 ustawy – Prawo energetyczne

Wprowadzenie obowiązkowego obrotu energią elektryczną „w sposób zapewniający publiczny, równy dostęp do tej energii” ma na celu:

- wyeliminowanie dokonywania przez wytwórców sprzedaży energii elektrycznej spółkom obrotu w ramach tej samej grupy kapitałowej po cenie niższej niż cena ustalona na zewnątrz tej grupy,
- zapobieganie zaniżaniu przez wytwórców ich dochodów,
- wyeliminowanie zjawiska zawyżania rekompensat z tytułu kosztów osieroconych otrzymywanych przez wytwórców na podstawie tzw. ustawy o rozwiązaniu KDT-ów (ustawa z dnia 29 czerwca 2007 r. o zasadach pokrywania kosztów powstałych u wytwórców w związku z przedterminowym rozwiązaniem umów długoterminowych sprzedaży mocy i energii elektrycznej – Dz.U. z 2007 r. Nr 130, poz. 905),
- umożliwienie kształtowania się cen energii elektrycznej na poziomie ceny rynkowej, co ma przyczynić się do rozwoju wolnego rynku energii elektrycznej i zapewnić odbiorcom dostęp do energii na zasadach konkurencyjnych i w konsekwencji – po niższych cenach.

Warunki obrotu energią elektryczną zgodnie z nowelizacją ustawy – Prawo energetyczne

„Przedsiębiorstwo energetyczne zajmujące się wytwarzaniem energii elektrycznej jest obowiązane sprzedawać nie mniej niż 15 % energii elektrycznej wytworzonej w danym roku na giełdach towarowych w rozumieniu ustawy z dnia 26 października 2000 r. o giełdach towarowych lub na rynku regulowanym w rozumieniu ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi, z zastrzeżeniem ust. 2.”

(art. 49a ust. 1 ustawy – Prawo energetyczne)

Warunki obrotu energią elektryczną zgodnie z nowelizacją ustawy – Prawo energetyczne

Wytwórcy mający prawo do otrzymywania rekompensat z tytułu kosztów osieroconych na zasadach określonych w ustawie o rozwiązaniu KDT-ów:

- sprzedaż 15 % energii elektrycznej wytworzonej w danym roku na giełdzie towarowej lub na rynku regulowanym,
- w odniesieniu do pozostałej energii sprzedaż:
 - ✓ w drodze otwartego przetargu,
 - ✓ na internetowej platformie handlowej,
 - ✓ na rynku regulowanym (w tekście ustawy: „na internetowej platformie handlowej na rynku regulowanym”),
 - ✓ na giełdzie towarowej.

Warunki obrotu energią elektryczną zgodnie z nowelizacją ustawy – Prawo energetyczne

Obowiązek sprzedaży 15 % energii nie dotyczy energii elektrycznej (art. 49a ust. 5 ustawy – Prawo energetyczne):

- dostarczanej od przedsiębiorstwa energetycznego zajmującego się jej wytwarzaniem do odbiorcy końcowego za pomocą linii bezpośredniej,
- wytworzonej w odnawialnym źródle energii,
- wytworzonej w kogeneracji,
- zużywanej przez przedsiębiorstwo energetyczne zajmujące się wytwarzaniem na potrzeby własne,
- niezbędnej do wykonywania przez operatorów systemów elektroenergetycznych ich zadań określonych w ustawie,
- wytworzonej w jednostce wytwórczej o łącznej mocy zainstalowanej elektrycznej nie wyższej niż 50 MW.

Warunki obrotu energią elektryczną zgodnie z nowelizacją ustawy – Prawo energetyczne

Możliwość zwolnienia przedsiębiorstwa energetycznego z obowiązku sprzedaży 15 % energii przez Prezesa URE (art. 49a ust. 6 ustawy – Prawo energetyczne):

- zwolnienie następuje na wniosek przedsiębiorstwa energetycznego,
- zwolnienie nastąpić powinno w formie decyzji administracyjnej (wynika z zasad ogólnych Kodeksu Postępowania Administracyjnego),
- zwolnienie jest możliwe pod warunkiem, że nie spowoduje istotnego zakłócenia warunków konkurencji na rynku energii elektrycznej lub zakłócenia na rynku bilansującym,
- zwolnienie może dotyczyć tylko energii:
 - ✓ sprzedawanej na potrzeby wykonywania długoterminowych zobowiązań wynikających z umów zawartych z instytucjami finansowymi w celu realizacji inwestycji związanych z wytwarzaniem energii elektrycznej, lub
 - ✓ wytwarzanej na potrzeby operatora systemu przesyłowego wykorzystywanej na potrzeby prawidłowego funkcjonowania krajowego systemu elektroenergetycznego.

Giełda towarowa

- **Definicja giełdy towarowej (art. 2 pkt. 1 ustawy o giełdach towarowych):**
giełda towarowa – zespół osób, urządzeń i środków technicznych zapewniający wszystkim uczestnikom obrotu jednakowe warunki zawierania transakcji giełdowych oraz jednakowy dostęp w tym samym czasie do informacji rynkowych, a w szczególności do informacji o kursach i cenach towarów giełdowych oraz o obrotach towarami giełdowymi.
- Energia jest towarem giełdowym (w rozumieniu art. 2 pkt. 2 lit. b) ustawy o giełdach towarowych).
- Obecnie wymogi giełdy towarowej spełnia Towarowa Giełda Energii S.A. (TGE).

Giełda towarowa

Giełda towarowa zapewnia:

- anonimowość kupujących i sprzedających,
- zapewnienie przejrzystości rynku,
- równy dostęp do rynku i jednakowe warunki uczestnictwa w obrocie,
- zapewnienie rozliczeń zawieranych transakcji,
- zezwolenie Komisji Nadzoru Finansowego i nadzór KNF-u nad prowadzonym obrotem,
- konieczność wnoszenia opłat i korzystania z usług domu maklerskiego lub maklera.

Internetowa platforma handlowa

Definicja internetowej platformy handlowej (art. 49a ust. 3 ustawy – Prawo energetyczne):

internetowa platforma handlowa – zespół środków organizacyjnych i technicznych umożliwiających obrót energią elektryczną za pomocą sieci internetowej przez bezpośrednie kojarzenie ofert kupna lub sprzedaży energii elektrycznej.

Internetowa platforma handlowa zapewnia:

- jawność zasad działania,
- jawność pobieranych opłat,
- jednakowe warunki zawierania transakcji dla wszystkich uczestników obrotu,
- dostęp w tym samym czasie do informacji rynkowych.

Internetowa platforma handlowa

Definicja internetowej platformy handlowej (art. 49a ust. 3 ustawy – Prawo energetyczne):

internetowa platforma handlowa – zespół środków organizacyjnych i technicznych umożliwiających obrót energią elektryczną za pomocą sieci internetowej przez bezpośrednie kojarzenie ofert kupna lub sprzedaży energii elektrycznej.

- Zawarta w ustawie – Prawo energetyczne definicja ma charakter ogólny, a warunki jakim powinna odpowiadać internetowa platforma handlowa zostaną doprecyzowane w rozporządzeniu ministra właściwego do spraw gospodarki (ma zostać wydane na podstawie art. 49a ust. 12 ustawy – Prawo energetyczne).

Internetowa platforma handlowa

Wątpliwości dotyczące internetowych platform handlowych:

- Czy zgromadzą wystarczającą ilość sprzedających i kupujących?
- Czy obrót na internetowych platformach handlowych przyczyni się do ustalenia rynkowej ceny energii elektrycznej?
- Czy aktualnie istniejące strony internetowe umożliwiające obrót energią elektryczną spełniają ustawowe wymogi internetowej platformy handlowej (np. Platforma Obrotu Energią Elektryczną)?
- Czy platformy internetowe innych państw spełniają ustawowe wymogi internetowej platformy handlowej?

Rynek regulowany

- **Definicja rynku regulowanego (art. 14 ust. 1 ustawy o obrocie instrumentami finansowymi):**

rynek regulowany – działający w sposób stały system obrotu instrumentami finansowymi dopuszczonymi do tego obrotu, zapewniający inwestorom powszechny i równy dostęp do informacji rynkowej w tym samym czasie przy kojarzeniu ofert nabycia i zbycia instrumentów finansowych, oraz jednakowe warunki nabywania i zbywania tych instrumentów, zorganizowany i podlegający nadzorowi właściwego organu na zasadach określonych w przepisach ustawy, jak również uznany przez państwo członkowskie za spełniający te warunki, i wskazany Komisji Europejskiej jako rynek regulowany.

- Obecnie warunki rynku regulowanego spełnia Giełda Papierów Wartościowych oraz rynki pozagiełdowe (rynki prowadzone przez wyspecjalizowane podmioty na zasadach określonych w ustawie o obrocie instrumentami finansowymi, np. Bondspot).

Rynek regulowany

Rynek regulowany zapewnia:

- anonimowość kupujących i sprzedających,
- zapewnienie przejrzystości rynku,
- równy dostęp do rynku i jednakowe warunki uczestnictwa w obrocie,
- zapewnienie rozliczeń zawieranych transakcji,
- zezwolenie Komisji Nadzoru Finansowego i nadzór KNF-u nad prowadzonym obrotem,
- konieczność wnoszenia opłat i korzystania z usług domu maklerskiego lub maklera.

Przetarg otwarty

- **Przetarg otwarty może zostać zorganizowany przez:**
 - ✓ przedsiębiorstwa energetyczne mające prawo do otrzymywania rekompensat z tytułu kosztów osieroconych na podstawie ustawy o rozwiązaniu KDT-ów (przetargi na sprzedaż),
 - ✓ odbiorców końcowych (przetargi na zakup),
 - ✓ podmioty działające na zlecenie przedsiębiorstw energetycznych albo odbiorców końcowych.
- Szczegółowe warunki przeprowadzania przetargów zostaną określone w rozporządzeniu ministra właściwego do spraw gospodarki (art. 49a ust. 12 ustawy – Prawo energetyczne).
- Przetargi przeprowadzane przez przedsiębiorstwa energetyczne podlegać będą kontroli Prezesa URE pod względem zgodności z rozporządzeniem określającym warunki organizowania i przeprowadzania przetargu.
- W przypadku stwierdzenia przez Prezesa URE niezgodności przetargu z przepisami rozporządzenia, będzie on mógł unieważnić przetarg.

Rozporządzenie regulujące przetarg i internetowe platformy handlowe

Art. 49a ust. 12 zawiera delegację do wydania przez ministra właściwego do spraw gospodarki rozporządzenia w sprawie sposobu i trybu organizowania i przeprowadzania przetargu oraz sprzedaży energii elektrycznej na internetowej platformie handlowej.

Rozporządzenie ma określać:

- sposób zamieszczania ogłoszeń o przetargu i dane, które powinny być zamieszczone w ogłoszeniu,
- wymagania, jakie powinien spełniać oferent oraz jakim powinna odpowiadać oferta,
- wymagania, jakim powinna odpowiadać internetowa platforma handlowa,
- sposób ustalania ceny wywoławczej,
- sposób publikowania wyników przetargu,
- warunki, w których dopuszcza się odstąpienie od przetargu.

Sankcje za nieprzestrzeganie wprowadzonych obowiązków

Sankcje za nieprzestrzeganie obowiązków wprowadzonych nowelizacją ustawy – Prawo energetyczne w zakresie obowiązkowego obrotu energią elektryczną – art. 56 ust. 1 pkt. 32 i 33 ustawy – Prawo energetyczne:

- Prezes URE może nałożyć karę pieniężną w wysokości do 15% przychodu na wytwórcę nie przestrzegającego obowiązku sprzedaży energii elektrycznej na giełdzie, internetowej platformie handlowej, rynku regulowanym lub w drodze przetargu,
- Prezes URE może nałożyć karę pieniężną na podmiot, który naruszył sposób i tryb organizowania i przeprowadzania przetargu lub dokonywania sprzedaży na internetowej platformie handlowej,
- Brak sankcji za nieprzestrzeganie obowiązków sprawozdawczych z wykonania obowiązku sprzedaży energii na giełdzie, internetowej platformie handlowej, rynku regulowanym lub w drodze przetargu.

Przepisy przejściowe ustawy nowelizującej w odniesieniu do art. 49a

Przepisy przejściowe (art. 19 i art. 22 ustawy o zmianie ustawy – Prawo energetyczne oraz o zmianie niektórych innych ustaw):

- Przepisy art. 49a ust. 1 i 2 ustawy – Prawo energetyczne stosuje się do energii elektrycznej nie sprzedanej do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy (art. 19 ustawy nowelizującej).
- Interpretacja sformułowania „niniejsza ustawa” – ustawa nowelizująca czy art. 49a ustawy – Prawo energetyczne?
- Interpretacja sformułowania „dzień wejścia w życie niniejszej ustawy” – dzień wejścia w życie nowelizacji (11 marca 2010 r.) czy dzień wejścia w życie obowiązków wynikających z art. 49a ustawy – Prawo energetyczne (9 sierpnia 2010 r.)?

Przepisy przejściowe ustawy nowelizującej w odniesieniu do art. 49a

Przepisy przejściowe (art. 19 ustawy o zmianie ustawy – Prawo energetyczne oraz o zmianie niektórych innych ustaw):

- Kwestia interpretacji wyrażenia „do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy” w kontekście sformułowania zawartego w art. 49a ust. 1 i 2 ustawy – Prawo energetyczne „energii elektrycznej wytworzonej w danym roku”.
- Art. 49a ustawy – Prawo energetyczne mówi o „energii wytworzonej”, natomiast art. 19 ustawy nowelizującej o „energii nie sprzedanej”.
- Interpretacja sposobu wypełnienia obowiązków wynikających z art. 49a ust. 1 i 2 ustawy – Prawo energetyczne w okresie *vacatio legis* ustawy oraz do końca bieżącego roku.

Procedura zmiany sprzedawcy przed nowelizacją ustawy – Prawo energetyczne

Prawo wyboru sprzedawcy w brzmieniu po nowelizacji z marca 2005 r. (w odniesieniu do gospodarstw domowych weszło w życie dnia 1 lipca 2007 r.):

„Odbiorcy paliw gazowych lub energii mają prawo zakupu tych paliw lub energii od wybranego przez siebie sprzedawcy”

(art. 4j ustawy – Prawo energetyczne)

Nowe brzmienie art. 4j i jego skutki

Nowe brzmienie art. 4j ustawy – Prawo energetyczne wprowadza następujące rozwiązania:

- prawo zmiany sprzedawcy bez ponoszenia dodatkowych kosztów,
- określenie trybu zmiany sprzedawcy,
- określenie maksymalnego terminu trwania procedury zmiany sprzedawcy,
- wprowadzenie dodatkowych obowiązków po stronie sprzedawców energii.

Nowe brzmienie art. 4j i jego skutki

Prawo wyboru sprzedawcy bez ponoszenia dodatkowych kosztów:

„Odbiorca paliw gazowych lub energii ma prawo zakupu tych paliw lub energii od wybranego przez siebie sprzedawcy.”

(art. 4j ust. 1 ustawy – Prawo energetyczne)

„Odbiorca końcowy może wypowiedzieć umowę, na podstawie której przedsiębiorstwo energetyczne dostarcza temu odbiorcy paliwa gazowe lub energię, bez ponoszenia kosztów i odszkodowań innych, niż wynikające z treści umowy (...).”

(art. 4j ust. 3 ustawy – Prawo energetyczne)

Nowe brzmienie art. 4j i jego skutki

Tryb i termin rozwiązania umowy z dotychczasowym sprzedawcą:

„Odbiorca końcowy może wypowiedzieć umowę, na podstawie której przedsiębiorstwo energetyczne dostarcza temu odbiorcy paliwa gazowe lub energię (...) składając do przedsiębiorstwa energetycznego pisemne oświadczenie.”

(art. 4j ust. 3 ustawy – Prawo energetyczne)

Nowe brzmienie art. 4j i jego skutki

„Umowa, na podstawie której przedsiębiorstwo energetyczne dostarcza paliwa gazowe lub energię elektryczną odbiorcy tych paliw lub energii w gospodarstwie domowym, ulega rozwiązaniu z ostatnim dniem miesiąca następującego po miesiącu, w którym oświadczenie tego odbiorcy dotarło do przedsiębiorstwa energetycznego. Odbiorca ten może wskazać późniejszy termin rozwiązania umowy.”

(art. 4j ust. 4 ustawy – Prawo energetyczne)

Tryb zmiany sprzedawcy określony w art. 4j znajduje również zastosowanie w odniesieniu do odbiorców przejętych przez spółki obrotu w trybie art. 5b ustawy – Prawo energetyczne, tj. przejętych podczas realizacji wymogów unbundlingu.

Elementy procedury zmiany sprzedawcy wynikające z Trzeciego Pakietu Energetycznego

Wybrane elementy procedury zmiany sprzedawcy wynikające z Trzeciego Pakietu Energetycznego (dyrektywa 2009/72/WE z dnia 13 lipca 2009 r. dotycząca wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej):

- termin na realizację prawa zmiany sprzedawcy – 3 tygodnie,
- termin na dokonanie bilansu zamknięcia konta - 6 tygodni po dokonaniu zmiany sprzedawcy,
- prawo do zawierania umów z kilkoma dostawcami (wyeliminowanie klauzul wyłączności),
- wprowadzenie inteligentnego systemu opomiarowania,
- prawo odbiorcy do otrzymywania danych o zużyciu energii oraz o rzeczywistych kosztach energii z odpowiednią częstotliwością,
- prawo odbiorcy do niezależnej pozasądowej ścieżki rozpatrywania sporów i skarg (tryb reklamacyjny, mediacje itp.) w preferowanym terminie trzech miesięcy.

Ocena nowego rozwiązania w zakresie procedury zmiany sprzedawcy

- Regulacja procedury zmiany sprzedawcy w znowelizowanej ustawie – Prawo energetyczne jest niepełna – szczegółowa procedura znajdzie się w rozporządzeniu systemowym (do projektu ustawy o zmianie ustawy – Prawo energetyczne oraz o zmianie niektórych innych ustaw nie dołączono projektu rozporządzenia systemowego).
- Ustawa z dnia 8 stycznia o zmianie ustawy – Prawo energetyczne oraz o zmianie niektórych innych ustaw nie implementowała całości postanowień Trzeciego Pakietu Energetycznego odnoszących się do procedury zmiany sprzedawcy (termin implementacji - 3 marca 2011 r.).